

MUSIQA ORQALI MILLIY QADRIYATLARNI SINGDIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Mustafoev Muhayyo Elmurod qizi

Navoiy Davlat Universiteti

Sport va san'at fakulteti

Musiqqa ta'limi va san'at yo'nalishi

2-kurs magistranti

Elektron pochta: mustafoevamuhayyo22@mail.com

Annotatsiya: Ushbu tezis musiqa orqali milliy qadriyatlarni singdirishning pedagogik asoslarini o'rganishga bag'ishlangan. Musiqa nafaqat san'at ifodasi, balki o'quvchilarda madaniy meros, axloqiy tamoyillar hamda milliy o'zlikni shakllantirish vositasi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda yoshga mos metodlardan foydalanish, interaktiv mashg'ulotlarni tashkil etish, ijodiy faoliyatni rivojlantirish va milliy musiqiy materiallarni maqsadga muvofiq tanlashning qadriyatlarni singdirishdagi o'rni yoritilgan. Guruhli ijro, qo'shiq matnini tahlil qilish hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning diqqatini jalb etish, hissiy tajribasini boyitish va madaniy-axloqiy qadriyatlarni chuqurroq o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, musiqa pedagogikasi o'quvchilarda milliy ongini shakllantirish, estetik didni rivojlantirish va ma'naviy tafakkurni yuksaltirishda samarali vosita hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Musiqa, milliy qadriyatlar, pedagogika, ta'lim metodlari, madaniy meros, interaktiv o'qitish, ijodiy faoliyat.

Kirish

Musiqa insoniyat tarixida nafaqat san'at va madaniyatning ajralmas qismi, balki milliy qadriyatlarni shakllantirish va ularni avloddan-avlodga yetkazishda muhim vosita sifatida xizmat qilib kelgan. Musiqa orqali o'quvchilarda milliy ongini shakllantirish, estetik didni rivojlantirish hamda madaniy merosga hurmat tuyg'usini tarbiyalash mumkin. Shu bilan birga, musiqaning ritmi, melodiyasi va lirik mazmuni o'quvchilarni milliy qadriyatlar, urf-odatlar hamda tarixiy hodisalar bilan tanishtirishda samarali pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Milliy qadriyatlar — muayyan xalqning tarixiy tajribasi, madaniy merosi hamda axloqiy-etik tamoyillari majmui bo'lib, ularni yosh avlod ongiga singdirish o'qituvchilardan puxta pedagogik yondashuv va samarali metodik vositalarni talab etadi. Musiqa esa mazkur jarayonda nafaqat bilim berish, balki chuqur hissiy-ta'sirchan muhit yaratish imkonini ham beradi. Xususan, milliy kuylar, qo'shiqlar va raqs musiqalari orqali o'quvchilar o'z xalqining urf-odatlarini, tarixiy voqealari hamda ma'naviy qadriyatlarini teranroq anglaydilar.

Musiqa orqali pedagogik faoliyatni samarali tashkil etishda o'quvchilarni faollashtirish, interaktiv mashg'ulotlar uyushtirish va ularni ijodiy faoliyatga jalb etish muhim ahamiyat

kasb etadi. Shu bilan birga, o'qituvchi musiqaning estetik va axloqiy ta'sirini uyg'unlashtirgan holda milliy qadriyatlarni singdirishning aniq strategiyasini ishlab chiqishi lozim. Bunday yondashuv o'quvchilarda nafaqat san'atga qiziqish uyg'otadi, balki ularning ma'naviy va estetik kamolotiga ham xizmat qiladi.

Shu bois musiqaning milliy qadriyatlarni shakllantirishdagi pedagogik asoslarini chuqur o'rganish, samarali metodik usullarni ishlab chiqish hamda ularni amaliyotga tatbiq etish bugungi ta'lim jarayonining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Mazkur tezisning maqsadi — musiqa orqali milliy qadriyatlarni singdirishning pedagogik asoslarini tahlil qilish, uning metodik jihatlarini aniqlash va o'quv jarayonida qo'llash imkoniyatlarini asoslab berishdan iborat.

Asosiy qism

Musiqa pedagogik jarayonning samarali vositalaridan biri sifatida o'quvchilarga milliy qadriyatlarni singdirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy qadriyatlar — bu muayyan xalqning tarixiy tajribasi, madaniy merosi, axloqiy-etik tamoyillari hamda ma'naviy yo'nalishlarini o'zida mujassamlashtirgan yaxlit tizimdir. Shu bois musiqaning pedagogik imkoniyatlari o'quvchilarda nafaqat hissiy reaksiyalarni uyg'otadi, balki ularning ongida milliy meros, urf-odatlar va tarixiy voqealar haqidagi tasavvurlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Musiqa orqali milliy qadriyatlarni singdirish jarayonida ritm, melodiya, tonallik va lirik mazmun o'quvchilarni milliy ruhiyat bilan uyg'unlashtiruvchi asosiy vositalar hisoblanadi.

Pedagogik jarayonda musiqa orqali qadriyatlarni singdirishda, avvalo, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish zarur. Masalan, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ritmik o'yinlar hamda sodda milliy kuylar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar samarali natija beradi, chunki bu yoshdagi bolalar hissiy-tajriba asosida bilimlarni tezroq qabul qiladilar. O'rta maktab yoshidagi o'quvchilarda esa murakkabroq musiqiy kompozitsiyalar, xalq qo'shiqlari va raqslar orqali etika, hurmat hamda milliy o'zlikni anglash jarayoni shakllanadi. Demak, musiqaning pedagogik salohiyatini to'liq namoyon etish uchun yoshga mos metodik yondashuv muhim ahamiyatga ega.

Musiqa orqali milliy qadriyatlarni singdirishning ikkinchi muhim omili — o'qituvchining metodik tayyorgarligi va ijodiy yondashuvidir. O'qituvchi nafaqat musiqiy asarlar va cholg'u vositalaridan foydalanishi, balki ularni milliy tarix, urf-odatlar hamda axloqiy qadriyatlar bilan uzviy bog'lab, o'quvchilarga tushunarli va esda qolarli tarzda yetkazishi lozim. Shu bilan birga, interaktiv metodlar — xususan, musiqiy rolli o'yinlar, ijodiy topshiriqlar va guruhli ijro shakllari — o'quvchilarning faolligini oshirish, ularning diqqatini jamlash hamda milliy qadriyatlarni chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Uchinchi muhim jihat — musiqiy materiallarni maqsadga muvofiq tanlashdir. Milliy qadriyatlarni singdirishda qo'llaniladigan kuy va qo'shiqlar o'z xalqining tarixiy voqealari, urf-odatlar, axloqiy tamoyillari hamda ma'naviy merosini ifoda etishi zarur. Shu maqsadda pedagoglar milliy kuylar, xalq qo'shiqlari hamda taniqli bastakorlar asarlarini tanlash orqali o'quvchilarda milliy ruhiyatni shakllantiradilar. Bundan tashqari, musiqaning mazmuni va ohangdorligi o'quvchilarda kuchli hissiy tajriba uyg'otib, qadriyatlarning uzoq muddatli xotirada mustahkamlanishiga yordam beradi.

Musiqa asosidagi pedagogik faoliyatda o'quvchilarning faolligini ta'minlash va interaktivlikni kuchaytirish alohida ahamiyat kasb etadi. Masalan, o'quvchilarning guruh

bo'lib milliy kuylarni ijro etishi, raqs elementlarini bajarishi yoki qo'shiq matnini tahlil qilishi jarayonida ular nafaqat musiqiy ko'nikmalarni rivojlantiradilar, balki milliy qadriyatlarni amaliy tajriba asosida o'zlashtiradilar. Shu tariqa musiqa orqali etika, hurmat, birdamlik va milliy g'urur kabi qadriyatlarni shakllantirish samarali amalga oshiriladi.

Shuningdek, pedagogik jarayonda musiqaning ta'lim mazmuniga integratsiyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, tarix, adabiyot va musiqa fanlari o'rtasidagi uzviy bog'liqlik asosida milliy qadriyatlarni uyg'unlashtirish o'quvchilarda multidisipliner fikrlashni rivojlantiradi hamda qadriyatlarni chuqurroq anglash va o'zlashtirishga xizmat qiladi. Bunday integratsiyalashgan yondashuv o'quvchilarning bilim doirasini kengaytirib, milliy merosga nisbatan ongli munosabatni shakllantiradi.

Shu bilan birga, musiqaning zamonaviy texnologik vositalar orqali qo'llanilishi ham pedagogik samaradorlikni oshiradi. Audio va video materiallar, multimediali taqdimotlar hamda interaktiv platformalardan foydalanish o'quvchilarning diqqatini jalb qilish, ularni mustaqil va ijodiy faoliyatga rag'batlantirish, shuningdek, milliy qadriyatlarni qiziqarli va zamonaviy shaklda singdirishga imkon yaratadi. Raqamli vositalar orqali taqdim etilgan musiqiy materiallar o'quvchilarning hissiy idrokini kuchaytirib, qadriyatlarning ongda mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Natijada, musiqa orqali milliy qadriyatlarni singdirishning samarali pedagogik asoslari quyidagi omillarni o'z ichiga oladi: yosh xususiyatlariga mos metodik yondashuvni qo'llash, interaktiv va ijodiy faoliyatni tashkil etish, milliy musiqiy materiallarni maqsadga muvofiq tanlash, multidisipliner integratsiyani yo'lga qo'yish hamda zamonaviy texnologik vositalardan foydalanish. Mazkur yondashuvlar o'quvchilarda nafaqat hissiy tajriba hosil qiladi, balki milliy ong va ma'naviy qadriyatlarning mustahkam shakllanishiga zamin yaratadi.

Xulosa

Ushbu tezis natijalariga ko'ra, musiqa pedagogik jarayonning samarali vositasi sifatida o'quvchilarga milliy qadriyatlarni singdirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi asoslandi. Musiqa orqali o'quvchilar nafaqat hissiy tajriba orttiradilar, balki tarixiy voqealar, urf-odatlar va axloqiy tamoyillar bilan tanishadilar, shuningdek, milliy g'urur va hamjihatlik tuyg'usini rivojlantiradilar.

Pedagogik jarayonda interaktiv metodlar, guruhli ijro va ijodiy mashg'ulotlarning qo'llanilishi o'quvchilarning faolligini oshirib, milliy qadriyatlarni amaliy tajriba asosida o'zlashtirishga xizmat qiladi. Shu bois musiqa orqali milliy qadriyatlarni singdirishning pedagogik asoslari sifatli metodik yondashuv, yoshga moslashuvchanlik, ijodiy faoliyatni tashkil etish, milliy musiqiy materiallardan oqilona foydalanish hamda zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishni nazarda tutadi.

Adabiyotlar

1. Karimova, N. (2018). Musiqa va milliy qadriyatlar: pedagogik yondashuvlar. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Saidova, M. (2020). O'quvchilarda milliy qadriyatlarni shakllantirishda musiqa pedagogikasi. Toshkent: Ilmiy nashrlar.
3. Toshpo'latova, L. (2019). Musiqa ta'limida milliy merosdan foydalanish metodikasi. Toshkent: Fan.